

מחזור

שבחי ישורון

זכרון אליעזר גדליה

כמנהג אשכנז המערבי
ובפרט ק"ק קהל עדת ישורון, נוא יארק
כולל תפילות שחרית לשבתות השנה
כל אחת ואחת מסודרת לפי זמנה.
באותיות גדולות ומאירות עינים ויפות
גם בלי צורך לחפש במקומות שונות.
פיוטי יוצר וקרובות עם הקדמות ופירושים
ועוד נכללו בסופו הרבה דברים נוספים.
קריאות עם רש"י והפטרות
לראש חודש, וחנוכה, וארבע פרשיות.
קרובת פורים וברכת המזון לברית מילה
בשבח לאל ישורון זכינו כל זאת להשלימה.

מסודר ע"י

דוד חיים רוט

שנת ש"ת"ו ל"ב לעבוד מלך הכבוד לפ"ק

(יוצר לשבת בראשית)

וואשינגטאן הייטס, נוא יארק

© 2016
David J. Roth
475 West 186th Street, Apt. 2B
New York, NY 10033
dovidroth@gmail.com

All rights reserved.

Co-Publisher:
Goldschmidt Basel AG
Basel, Switzerland
Rechtsnachfolger von Victor Goldschmidt
Verlagsbuchhandlung Basel

ISBN: 978-3-85705-069-5

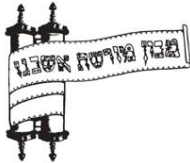
נדפס ע"י
מכון באר התורה
מכון לעריכת ספרים וכתבי יד • מפעל הוצאה לאור
41 East Eighth Street • Lakewood NJ 08701
Tel: 732 364 9638 • Fax: 732 901 0621

Printed in E. Israel

This publication is not affiliated with K'hal Adath Jeshurun, Inc. All content contained herein is the sole intellectual property of the copyright holders.

מכון מורשת אשכנז (ע"ר)

רח' הרב סורוצקין 3, בני ברק 5154439 – ת.ד. 87, בני ברק 5110002
טל. 03-5700783 פקס: 03-6161059 / דוא"ל: beni54@neto.net.il

סיל"ת, ט"ו בשבט תשע"ו

מכובדי הנעלה רבי דוד חיים רוט שליט"א,

ראויה היא לכל שבח עבודת הקודש שלך לערוך בטוב טעם את מחזורך 'שבחי ישרון', המיקל מאוד את התפילה עם אמירת הפיוטים. במחזורך יש תיקון כמה נוסחי תפילה שנשתבשו בדורות האחרונים, וגדולה מזו – תרגום המילים הקשות של הפיוטים לאנגלית, עם מבוא חשוב על טיב הפיוטים, בפרט אלה הנאמרים ב'קהל עדת ישרון' דושינגטון הייטס בניו יורק, היא הקהילה הנודעת ברחבי תבל בנאמנותה הרבה למסורת ק"ק פראנקפורט דמיין, אותה פראנקפורט שבדורות האחרונים שימרה יותר מכל קהילה אחרת את מנהג אשכנז המובהק של רבותינו הראשונים בחבל הריינס.

בדורנו יש פריחה עצומה של לימוד תורה. מספר תלמידי הישיבות נמצא ב"ה בעליה מתמדת, והשאפה לדקדק בהלכה בכל פרטיה מתרחבת ברחבי תבל. אולם חלק מהמושגים שנתקבלו כיום ללא עוררין, לא היו ידועים לרוב תלמידי ישיבות העבר. מהם, דילוג הפיוטים וביטול אמירת רובם, שהפך לסימן היכר של 'מניינים ישיבתיים' בני זמננו. בכל הישיבות של רבותינו הראשונים ומהבית ישיבות רבותינו האחרונים נאמרו כל הפיוטים, הן בברכות קריאת שמע והן בשאר חלקי התפילה.

צא וראה באיזו חרדת קודש התייחס ראש הישיבה שתורתו נלמדת כיום בדחילו ורחימו בכל 'עולם הישיבות', רבינו עקיבא איגר זי"ע. במחאה חריפה מול הרפורמים שהיו הראשונים לעקור את אמירת הפיוטים מתוך סידורי התפילה והמחזורים, הזהיר מכך: "בפיוטים אין לשנות הנוסח שנוסדו מקדושי עליון, אף שהרב אבן העזרא... לעג ופער פיו על הקליר... וה' הטוב יסלח להרב אבן עזרא על גודל שגגתו בזה. לזה אתם אחי מי שנוגע ה' כלבבו חלילה וחלילה לו לשמוע בזה לילך בנתיבתם בדילוג ברכות ושינוי נוסחאות בהם, ובתפלות תחזיקו לילך בעקבי אבותינו ובקהלם של האנשים אל תחד כבודכם" (איגרות סופרים, כתבי רעק"א, עמ' 48, סי' מ"ה).

כמה מגדולי ליטא שחיו בתקופה בה החלה אמירת הפיוטים להתערער, ציינו כי לא מגדולי התורה יצא הזלזול בהם. אחד מהם היה רבי ישראל סלנטר, אשר הביע מורת רוח רבה מכך: "הגאון הנורא קדוש ה' מו"ר ישראל סאלאנטער זצ"ל פעם אחת אמר לפני תלמידיו אודות אמירת הפיוטים אשר יסודותם בהררי קודש ממדרשי חז"ל... שבעונותינו הרבים ברוח הזמן הזה נמצא פרטי אנשים שנמנעים לאומרם, ועוד שמכים בכף בבית המדרש כדי לדלג מהם, לבטל ולהרחיק רבים מלאומרם, ותולים עצמם אשר גם קצתם מגדולי חכמי ישראל מקצרים באמירתם, ובאמת אין לך שטות גדול מזה המסתכל להשיג מדרגתם הגדולה מה שבהם" (אמונת התחייה, בריטשוב תרנ"ד, דף יד הערה כ"ה).

לדברי ר"י סלנטר הנהגה אישית של כמה מגדולי ישראל, אינה היתר לביטול קולקטיבי של אמירת 'הפיוטים אשר יסודותם בהררי קודש ממדרשי חז"ל'. אדרבה, תפקידם של עובדי ה' הוא להתבונן בכל פיוט ופיוט ולהתעמק במובנו.

לאור זאת עלינו להעריך עוד יותר את תרומתך להעשרת חיינו הרוחניים בתחום נפלא אך מוזנח זה, בבחינת 'תורה מונחת בקרן זוית'. זכות הפייטנים הקדושים ושאר רבותינו שהקפידו על אמירת הפיוטים, תעמוד לך.

ידידך מוקירך המברך בהצלחה בפעליך החשובים,

בנימין אליהו

בראשון דר"ח אדר הראשון שנת ה'תשע"ו למשא"מ

I have looked through מחזור שבחי ישורון and found it to be a remarkable work of Torah scholarship that is knowledgeable about מנהגים and augmented by an excellent grasp of the history of the development of our התפלה, including a solid grasp of the ancient ישראל.

It is no secret that those congregations where piyutim are still recited see their congregants struggle with its recitation. In the Eastern European rites, the recitation of piyutim outside of the High Holidays has largely disappeared, with only the kerovos still being recited on ארבע פרשיות and on Purim. The Yotzros have totally disappeared, being only remembered by their name, which has incorrectly been applied to all piyutim. The musical tradition of how to recite the piyutim pleasantly and meaningfully has evaporated there, as the tunes of the High Holidays are being misapplied to some texts that have different meters and that should evoke joy rather than awe.

Synagogues following the Western rites fare better and many congregations have maintained a musical tradition of how to sing some of the piyutim, such as קהילות בשבתות ובהדסים or שני זיתים, or again the קרובות למוסף פרשת שקלים. Still, for many congregants, the piyutim, with their complex poetic structure and archaic language remain a closed book, and if they are not sung, they are often mindlessly zipped through or ignored altogether.

The piyutim become however a great deal more enjoyable and enriching once we learn of their structure and main ideas. Rabbi David Roth and Dr. Gabriel Wasserman did not make מחזור שבחי ישורון into an academic work, though academics will appreciate the painstaking graphic work displaying the piyutim's complex structure and the research reporting alternate נוסחאות, both those still in use and those that are no longer common. Instead, they have created a most usable prayer book that through this excellent poetic layout and short introductions to each set of piyutim, as well as through a more extensive introduction that is still accessible to laymen. It invites to pray, to recite the piyutim with a cadence befitting their meter, slows the congregant just a bit down so he or she can identify key words developing the core idea of each piyut, and even invites us to revive the old, poetically correct melodies, or where those have been forgotten, to choose new, but appropriate melodies that enhance our כוונה. The authors have also explained a number of difficult words, making the text even more accessible. Finally, by including all the prayers for the respective days on which piyutim are recited, they have obviated the need for juggling two prayer books, making it again more likely that more congregants will join in the recitation of these edifying and inspiring prayers, which also preserve some ancient interpretations otherwise unknown from extant מדרשים.

I wish the authors much success with their machzor, and that it indeed make a meaningful contribution to increasing the recitation of piyutim.

Since a number of poskim have, over the ages, expressed negative attitudes towards piyutim, particularly towards the piyutim of קריאת שמע, ברכות קריאת שמע, I would like to buttress the authors' defence of their recitation with the following argument. Though a number of poskim considered the piyutim to consist an interruption of the basic nussach, unbeknownst, they were all reciting piyutim. Comparing our fixed text of standard prayers with those of the oldest siddurim (for example the siddur of Rav Sa'adya Gaon and siddur ha'meyuchas le'ho'Rambam) will show that our text includes passages unknown to some of those oldest siddurim. The presence of those passages is however easily explained once we are aware of the alternate מנהגים of מנהג ארץ ישראל. Thus, on every Shabbos we insert the piyut 'הכל יודוך והכל ישבחוך והכל יאמרו אין קדוש כה' because as the authors note in the introduction, in early Mediaeval Israel, it is only on such holy days that the kedusha was recited. If piyutim are a הפסק, shouldn't we then stick to the most ancient barebones נוסחאות and abstain from reciting 'הכל יודוך? This phenomenon is not restricted to 'הכל יודוך, and in fact quite common. Since we do not have any compunctions reciting our present standard nussach, this universal מנהג buttresses those poskim the authors listed, who supported the continued recitation of piyutim.

Concerning this excellent work I wish the authors 'ויהי נועם ה' אליהם וכל'.

Arie Folger,

Chief rabbi elect of the Jewish Community of Vienna, Austria,
formerly senior rabbi of the Jewish Community of Basel, Switzerland

תוכן

	שבת הגדול	1	ברכות השחר
455	יוצר	11	פסוקי דזמרה
463	זולת	31	קריאת שמע וברכותיה
471	קרובה לשחרית	38	תפילת העמידה
496	זולת לשבת ראשונה אחר ר"ח אייר	44	סדר קריאת התורה
505	זולת לשבת שניה אחר ר"ח אייר	55	תפילת מוסף
514	זולת לשבת שלישית אחר ר"ח אייר		שבת בראשית
525	זולת לפרשת בהר סיני	69	יוצר
	שבת לפני שבועות וט' באב	74	אופן
535	אהבה	78	זולת
544	זולת	83	קדושת מוסף
549	הזכרת נשמות		שבת ראשונה של חנוכה
563	זולת לשבת ראשונה אחר י"ז בתמוז	86	יוצר
575	זולת לשבת שניה אחר י"ז בתמוז	102	מאורה
	שבת נחמו	106	זולת
582	יוצר	117	הלל
591	אופן	128	קריאה למפטיר
596	זולת	143	תפילת מוסף
599	קדושת מוסף	152	יוצר לשבת שניה של חנוכה
	שבת שובה		פרשת שקלים
600	יוצר	167	יוצר
607	אופן	178	זולת
611	זולת	185	קרובה לשחרית
625	הפטרה	212	קריאה למפטיר
632	תפילת מוסף	227	קרובה למוסף
	שבת וראש חודש	237	יוצר להפסקה ראשונה
639	יוצר		פרשת זכור
645	אופן	246	יוצר
649	זולת	256	זולת
657	הלל	263	קרובה לשחרית
665	קריאה למפטיר	294	קריאה למפטיר
673	תפילת מוסף	301	(קרובה למוסף)
	שבת ברית מילה	308	יוצר להפסקה שניה
687	יוצר		פרשת פרה
695	אופן	324	יוצר
700	זולת	334	זולת
704	קדושת מוסף	339	קרובה לשחרית
706	ברכת המזון לברית מילה	364	קריאה למפטיר
716	קרובה לפורים	374	(קרובה למוסף)
739	קריאה לפורים		פרשת החודש
743	יוצר לשבת נישואין	380	יוצר
750	אופן	391	זולת
755	זולת	398	קרובה לשחרית
759	רשויות לחתן	426	קריאה למפטיר
768	פיוטים נוספים	445	קרובה למוסף

Tam says¹ that the recitation of *piyutim* is מותר משום דמצוה מן "מותר משום דמצוה מן" "המובחר ועל ידם אדם מכוין את לבו לשמים" "permitted because this is the ideal way [of reciting a *berochah*] and a person concentrates on his prayers more properly by reciting them." We further see from the introduction of the author of *Sefer Maharil* (written by a student)² that determining the exact *piyutim* that the *Maharil* recited is of utmost importance.

Rav Samson Raphael Hirsch writes:³

These [*piyutim*] are little else than a more complete development of the significance of the day and the life-thoughts flowing herefrom. From the treasures of Jewish knowledge, the *paitan* (פייטן, liturgical poet) sets before himself the day according to its historical and legal aspect, and according to the views of our *Chachamim* expressed concerning both. Filled with this knowledge, he approaches us at the individual sections of the Divine Service, thus completing its inner concept in the light of the significance of the day. We must envy the age when Jacob's heritage was the common possession of the community of Jacob, and when its spirit infused all its adherents to such an extent that the *paitan* could assume in the mind of his hearers a knowledge of at least the main facts and legal concepts, as only to arouse the basic tone in order to awaken full accord in the mind of his hearers ... According to the task they have set themselves, they are an essential supplementary part of our Divine Service.

What is the relevance of these *piyutim* to us today?

Rav Dr. Joseph Breuer זצ"ל wrote in his introduction to *הפיוטים של ראש השנה*:

It is these writings of an era long past which carry an eternal message for every age, to ponder and emulate the hard-won achievements of our forefathers. ... We may not easily

1 Quoted in *Shibolei HaLeket* (Buber edition, printed in Vilna in 1887, reprinted in Jerusalem in 1986) page 13b.

2 Page x of the Machon Yerushalayim edition.

3 *Horeb*, page 519 (paragraph 671).

4 Page vii.

עֲדַת יַעֲקֹב בְּנֵךְ בְּכוֹרֶךָ שְׂמֵאֲהֶבְתָּךְ שְׂאֲהֶבְתָּ אֹתוֹ וּמִשְׁמַחְתָּךְ
שְׂשֻׁמְחֹתָ בּוֹ קָרַאתָ אֶת־שְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁרוּן.

לְפִיכָךְ אֲנַחְנוּ חֲזִיבִים לְהוֹדוֹת לָךְ וּלְשִׁבְחָךְ וּלְפָאֲרָךְ וּלְבָרְךָ
וּלְקַדְּשׁ אֶת־שְׁמֶךָ וּלְתֵת שְׁבַח וְהוֹדָיָה לְשִׁמְךָ. אֲשֶׁרִינוּ מִה־
טוֹב חֲלָקֵנוּ וּמִה־נָּעִים גּוֹרְלֵנוּ וּמִה־יָפָה יְרֻשָּׁתֵנוּ. אֲשֶׁרִינוּ
שְׂאֲנַחְנוּ מִשְׁפִּימִים וּמַעֲרִיבִים עָרֵב וּבִקֵּר בְּכָל־יּוֹם תָּמִיד
פַּעֲמִים בְּאַהֲבָה וְאוֹמְרִים:¹

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יְהוָה אֶחָד.

בלחש: בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד.

אַתָּה הוּא עַד שְׁלֹא נִבְרָא הָעוֹלָם. אַתָּה הוּא מְשַׁנְבֵּרָא הָעוֹלָם;
אַתָּה הוּא בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְאַתָּה הוּא לְעוֹלָם הַבָּא. קִדְּשׁ אֶת־
שְׁמֶךָ עַל מִקְדָּשֵׁי שְׁמֶךָ, וְקִדְּשׁ אֶת־שְׁמֶךָ בְּעֶלְמָךְ. וּבִישׁוּעַתָּךְ
תָּרוּם וְתִגְבִּיָּה קִרְגָנוּ. בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה מְקִדְּשׁ אֶת־שְׁמֶךָ
בְּרַבִּים.

אַתָּה הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ וּבְשָׁמַי הַשָּׁמַיִם
הָעֲלִיוֹנִים. אָמֵת אַתָּה הוּא רִאשׁוֹן וְאַתָּה הוּא אַחֲרוֹן
וּמִבְלַעְדֶּיךָ אֵין אֱלֹהִים. קִבֵּץ קִלְיוֹךְ מֵאַרְבַּע כְּנֻפּוֹת הָאָרֶץ.
יִפְּרוּ וַיִּדְּעוּ כָּל־בָּאֵי עוֹלָם כִּי אַתָּה הוּא הָאֱלֹהִים לְבָדְךָ
לְכָל מַמְלָכוֹת הָאָרֶץ. אַתָּה עָשִׂיתָ אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ
אֶת־הַיָּם וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר בָּם, וּמִי בְּכָל־מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ בְּעֲלִיוֹנִים
אוּ בַתְּחִתּוֹנִים שִׁיאֹמַר לָךְ מִה־תַּעֲשֶׂה? אָבִינוּ שְׁבַשְׁמִים עֲשֵׂה
עִמָּנוּ חֶסֶד בְּעֶבּוֹר שְׁמֶךָ הַגָּדוֹל שֶׁנִּקְרָא עָלֵינוּ, וְקִיֵּם־לָנוּ יְהוָה

1 This is the Frankfurt nusach, and it differs from the version that is typical in Ashkenazic siddurim today: עָרֵב וּבִקֵּר וְאוֹמְרִים פַּעֲמִים בְּכָל־יּוֹם.

- חזן: פָּאָרוּ עָלַי וּפָאָרַי עָלַי. / וְקָרֹב אֵלַי בְּקֶרְאִי אֵלַי.
 קהל: צַח וְאָדָם לְלִבּוֹשׁוֹ אָדָם. / פּוֹרָה בְּדַרְכּוֹ בְּבוֹאוֹ מֵאָדָם.
 חזן: קָשָׁר תַּפְלִין הָרָאָה לְעֵנִי. / תְּמוּנַת יְהוָה לִגְגֹד עֵינַי.
 קהל: רוּצָה בַּעֲמוֹ עֲנוּיִם יִפְאָר. / יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת בָּם לְהַתְפָּאָר.
 חזן: רֹאשׁ דְּבָרְךָ אֱמֶת. קוֹרֵא מְרֹאשׁ / דּוֹר וְדוֹר, עִם דּוֹרְשֶׁךָ יְרוּשׁ.
 קהל: שִׁית הַמּוֹן־שִׁירִי נָא עָלֶיךָ. / וְרָנְתִי תִקְרָב אֵלֶיךָ.
 חזן: תְּהִלָּתִי תְּהִי לְרֹאשֶׁךָ עֲטָרָת. / וּתְפִלָּתִי תִכּוֹן קִטְרָת.
 קהל: תִּיקַר שִׁירַת־ךָ בַּעֲיֵנֶיךָ. / כְּשִׁיר יוֹשֵׁר עַל־קֶרְבְּנֶיךָ.
 חזן: בְּרַכְתִּי תַעֲלֶה לְרֹאשׁ מִשְׁבִּיר. / מְחֹלֶל וּמוֹלִיד צְדִיק כְּבִיר.
 קהל: וּבְבִרְכָתִי תִנְעֲנַע לִי רֹאשׁ. / וְאוֹתָהּ קַח־לָךְ בְּבִשְׁמִים רֹאשׁ.
 חזן וקהל: יַעֲרֹב נָא שִׁיחִי עָלֶיךָ. / כִּי נִפְשִׁי תַעֲרוֹג אֵלֶיךָ.

לָךְ יְהוָה הַגִּדְלָה וְהַגְבִּירָה וְהַתְפָּאָרַת וְהַנִּצָּח וְהַהוֹד כִּי כָל
 בִּשְׁמִים וּבְאָרֶץ. לָךְ יְהוָה הַמְּמַלְכָה וְהַמְּתַנַּשֵּׂא לְכָל לְרֹאשׁ.
 מִי יִמְלֹל גְּבוּרֹת יְהוָה יִשְׁמִיעַ כָּל־תְּהִלָּתוֹ.

In KAJ, the service ends at this point.
 Some communities conclude the service with עולם, on the next page.

In Frankfurt, the following Psalm was recited at this point, but in KAJ it is recited only on weekdays and Chol HaMoed, and omitted on Shabbos, Yom Tov, and Yom Kippur.

תהלים פג

שִׁיר מִזְמוֹר לְאַסָּף. אֱלֹהִים אֱלֹ־דִמִּי־לָךְ אֱלֹ־תַחֲרַשׁ וְאֱלֹ־תִשְׁקֹט
 אֵל. כִּי־הִנֵּה אֲנִי־בִיךָ יְהִי־מִיּוֹן וּמִשְׁנֵאִיךָ נִשְׁאוּ רֹאשׁ. עַל־עַמֶּךָ יַעֲרִימוּ
 סוֹד וְיִתְעַצּוּ עַל־צַפּוֹנֶיךָ. אָמְרוּ לָכּוּ וְנִכְחִידֵם מִגּוֹי וְלֹא־יִזְכָּר
 שֵׁם־יִשְׂרָאֵל עוֹד. כִּי נִזְעַצּוּ לֵב יַחֲדוּ עָלֶיךָ בְּרִית יִכְרְתוּ. אֲהֲלִי
 אֲדוֹם וְיִשְׁמַעֲאֵלִים מוֹאָב וְהַגָּרִים. גָּבַל וַעֲמוּן וַעֲמַלְק פְּלִשְׁת עַם־
 יִשְׂרָאֵל צוּר. נָם־אֲשׁוּר גִּלְזָה עַמָּם הָיוּ זְרוּעַ לְבִנְיָלוֹט סָלָה. עֲשֵׂה־
 לָהֶם כְּמִדְּיָן כְּסִיסְרָא כְּיִבִּין בְּנַחַל קִישׁוֹן. נִשְׁמְרוּ בַּעֲיֵן־דָּאָר הָיוּ
 דִּמְן לֹא־דָמָה. שִׁיתָמוּ נְדִיבָמוּ כְּעָרֹב וְכִזְאָב וְכִזְבָּח וְכִזְלָמְנַע כָּל־

קהל: שְׁבוּ שַׁבַּת אֶל מִכָּל־מְלָאכָתוֹ. וַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִשְׁבַּח וְאוֹמַר
מִזְמוֹר שִׁיר לַיּוֹם הַשַּׁבָּת (טוב להודות ליהוה).¹ לְפִיכָךְ יִפְאָרוּ
וַיְבָרְכוּ לֹאֵל כָּל־יְצוּרָיו, שַׁבַּח יְקָר וְגִדְלָה יִתְּנוּ לֹאֵל מֶלֶךְ
יוֹצֵר כָּל הַמִּנְחִיל מִנּוּחָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּקִדְשָׁתוֹ בְּיוֹם שַׁבַּת
קִדְשׁ.

חזן: שִׁמְךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יִתְקַדֵּשׁ וְזִכְרְךָ מְלֻכְנוּ יִתְפָּאֵר בְּשָׁמַיִם
מִמַּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתַּחַת. תִּתְפָּרֵךְ מוֹשִׁיעֵנו עַל שַׁבַּח מַעֲשֵׂה
יְדֶיךָ וְעַל מְאֹרֵי אוֹר שְׁעֵשִׂית יִפְאָרוּךְ סֶלָה.

תִּתְפָּרֵךְ צוּרֵנוּ מְלֻכְנוּ וְנוֹאֲלָנוּ בּוֹרֵא קְדוֹשִׁים וְשִׁתְּבַח שִׁמְךָ
לְעַד מְלֻכְנוּ, יוֹצֵר מְשֻׁרְתִּים וְאֲשֶׁר מְשֻׁרְתִּיו כָּלֶם עוֹמְדִים
בְּרוֹם עוֹלָם וּמְשֻׁמִּיעִים בִּירָאָה יָחַד בְּקוֹל דְּבָרֵי אֱלֹהִים
חַיִּים וּמֶלֶךְ עוֹלָם. כָּלֶם אֲהוּבִים כָּלֶם בְּרוּרִים כָּלֶם גְּבוּרִים
וְכָלֶם עֲשִׂים בְּאִימָה וּבִירָאָה רְצוֹן קוֹנֵם. וְכָלֶם פּוֹתְחִים אֶת־
פִּיהֶם בְּקִדְשָׁה וּבִטְהָרָה בְּשִׁירָה וּבְזִמְרָה וּמְבָרְכִים
וּמְשַׁבְּחִים וּמְפָאֲרִים וּמַעֲרִיצִים וּמְקַדִּישִׁים וּמְמַלִּיכִים –

קהל: –אֶת־שֵׁם הָאֵל הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל הַגְּבוּר וְהַנּוֹרָא קְדוֹשׁ הוּא.

חזן: וְכָלֶם מְקַבְּלִים עֲלֵיהֶם עַל מַלְכוּת שָׁמַיִם זֶה מִזֶּה וְנוֹתְנִים
רְשׁוֹת זֶה לְזֶה לְהַקְדִּישׁ לְיוֹצֵרָם בְּנִחַת רוּחַ בְּשִׁפְהַ בְּרוּרָה
וּבִנְעִימָה, קִדְשָׁה כָּלֶם בְּאַחַד עוֹנִים וְאוֹמְרִים בִּירָאָה:

קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ יְהוָה צְבָאוֹת מְלֹא כָּל־הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ.

If a *bris miloh* will take place today (and it is not Rosh Chodesh),
continue with אימה on p. 695.

On Rosh Chodesh, continue with לך אלים **, on the facing page.**

¹ These words appear in Baer with parentheses in Heidenheim without. Nonetheless, most earlier Western Ashkenaz *siddurim* do not have them.

וְהָאוֹפָנִים וְחִיּוֹת הַקֶּדֶשׁ
בְּרַעַשׁ גָּדוֹל מִתְנַשְּׂאִים לְעֶמֶת שָׂרָפִים
לְעֶמְתָּם מְשַׁבְּחִים וְאוֹמְרִים:

FOR SHABBOS THAT FALLS ON ROSH CHODESH:

(See introduction on p. 645.)

אופן. ע"ס א"ב משולש עד אות יו"ד.

לֵךְ אֱלֹהִים אֱלֹפִי אֱלֹפִים אוֹמְרִים קְדוֹשׁ
לֵךְ בְּרָקִים בְּרוּאֵי בְּקָרִים אוֹמְרִים בְּרוּךְ
לֵךְ קַהְלֹת בִּשְׁבָתוֹת וּבַחֲדָשִׁים אוֹמְרִים קְדוֹשׁ וּבְרוּךְ.

לֵךְ גּוֹעִים גְּדוּדֵי גְבוּהִים אוֹמְרִים קְדוֹשׁ
לֵךְ דּוֹבְבִים דְּמָמָה דָּקָה אוֹמְרִים בְּרוּךְ
לֵךְ קַהְלֹת בִּשְׁבָתוֹת וּבַחֲדָשִׁים אוֹמְרִים קְדוֹשׁ וּבְרוּךְ.

לֵךְ הוֹמִים הוֹמֵי תְמָלָה אוֹמְרִים קְדוֹשׁ
לֵךְ וְעוֹדִים וְעוֹדֵי נְתִיקִים אוֹמְרִים בְּרוּךְ
לֵךְ קַהְלֹת בִּשְׁבָתוֹת וּבַחֲדָשִׁים אוֹמְרִים קְדוֹשׁ וּבְרוּךְ.

לֵךְ זוֹעָקִים זָכִי זְבוּלִים אוֹמְרִים קְדוֹשׁ
לֵךְ תָּלִים תִּלְיֵי תִשְׁמָלִים אוֹמְרִים בְּרוּךְ
לֵךְ קַהְלֹת בִּשְׁבָתוֹת וּבַחֲדָשִׁים אוֹמְרִים קְדוֹשׁ וּבְרוּךְ.

לֵךְ טָסִים טַפְסָרֵי טְפוּחִים אוֹמְרִים קְדוֹשׁ
לֵךְ יִקְרְאוּן יִדְדוֹן יִדְדוֹן אוֹמְרִים בְּרוּךְ
לֵךְ קַהְלֹת בִּשְׁבָתוֹת וּבַחֲדָשִׁים אוֹמְרִים קְדוֹשׁ וּבְרוּךְ.

וְהַחִיּוֹת יִשְׁוֹרְרוּ / וּכְרוּבִים יִפְאָרוּ
וּשָׂרָפִים יִרְגּוּ / וְאַרְאֲלִים יִבְרָכוּ
פָּנֵי כָל־חַיָּה וְאוֹפֵן וּכְרוּב לְעֶמֶת שָׂרָפִים
לְעֶמְתָּם מְשַׁבְּחִים וְאוֹמְרִים:

בְּרוּךְ כְּבוֹד־יְהוָה מִמְּקוֹמוֹ.

לֹאֵל בְּרוּךְ נְעִימוֹת יִתְּנֵנוּ, לְמַלְךְ אֵל חַי וְקַיִם זְמִירוֹת יֹאמְרוּ
וְתִשְׁבְּחוּת יִשְׁמְיעוּ. כִּי הוּא לְבָדוֹ פּוֹעֵל גְּבוּרוֹת עֹשֶׂה תְּדֻשּׁוֹת
בְּעַל מַלְחָמוֹת זֹרָע צְדָקוֹת מִצְמִיחַ יְשׁוּעוֹת בּוֹרָא רְפוּאוֹת
נוֹרָא תְּהִלּוֹת אֲדוֹן הַנִּפְלְאוֹת; הַמְּחַדֵּשׁ בְּטוּבוֹ בְּכָל־יוֹם
תָּמִיד מַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית, כְּאֲמֹר: לַעֲשֵׂה אוֹרִים גְּדֻלִּים, כִּי
לְעוֹלָם חֲסִדוֹ.

מאורה. חתום שלמה בראשי החרוזים.

שְׁנֵי זִיתִּים / נִכְרְתִים / בְּגֵן נָעוּל יִצְהָירוּ
לְרֹאשׁ קִהְתִּים / וְאַפְרָתִים / שְׁתֵּי עֲטָרוֹת יִכְתִּירוּ
וְעַל¹ מְנוֹרָה / הַטְּהוֹרָה / כְּמוֹ נִרוֹת יִזְהִירוּ
הֵן בְּמַחְנָה² / אֵל מוּל פְּנֵי / הַמְּנוֹרָה יֵאָירוּ.

לְבֵן אֶפְרַת / צִיץ נִכְרַת / אֲשֶׁר הָיָה כְּצִיץ נוֹבֵל
לְבֵן הַמִּשְׁחָה / אֲשֶׁר הוּשַׁח / כְּמוֹ אֲנִיָּה בְּלִי חוּבֵל
זְכוֹר מִרְאָה / אֲשֶׁר רָאָה / זִכְרֶיהוּ בְּעִיר בָּבֶל
כְּמוֹ זִכְרָתָם / וְהוֹשַׁעְתָּם / אֲזִי עַל יַד זֶרְבָבֶל
זְכוֹר זֶרַעַם / לְהוֹשִׁיעֵם / וְגַם תִּקְרָא שְׁנַת יוֹבֵל

שני זיתים – This *piyut* is written by Shlomo Ibn Gabirol, an eleventh century Spanish *payton*. Inserting a *piyut* into this section of the *berochah* was quite common in Spain, but unheard of in Ashkenaz (indeed, in Western Ashkenaz, this is the only *piyut* of this type for the entire year). This *piyut* is a poetic play on today's *haftorah*, in which Zecharia has a vision of the *Menorah* burning in the third *Beis HaMikdash*. We say that we are currently missing the *Menorah* and pray that it will soon be returned to us. (In KAJ and many other, this *piyut* is sung by the congregation.)

1 All manuscripts and many printed editions read מוּל, which is definitely the original text. See supplemental note 2, at the end of the volume.

2 This vocalization follows Heidenheim and Baer, and is sung at KAJ. However, the meter requires בְּמַחְנָה, which is definitely the original vocalization.

אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי יְהוָה, בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים. הֵאֲמַנְתִּי כִּי אֲדַבֵּר, אֲנִי
עָנִיתִי מְאֹד. אֲנִי אָמַרְתִּי בְּחַפְזִי, כָּל־הָאָדָם כֶּזֶב.

מִה־אָשִׁיב לַיהוָה כָּל־תַּגְמוּלוֹתַי עָלַי. כּוֹס־יְשׁוּעוֹת אֲשָׂא
וּבִשְׁם יְהוָה אֶקְרָא. נִדְרֵי לַיהוָה אֲשַׁלֵּם, נִגְדָה־נָּא לְכָל־עַמּוֹ.
יָקָר בְּעֵינַי יְהוָה, הַמְּוֹתָה לַחֲסִידָיו. אָנָּה יְהוָה כִּי אֲנִי עַבְדְּךָ,
אֲנִי עַבְדְּךָ בֶּן־אֲמָתְךָ פִּתְחָתָ לְמוֹסְרִי. לֹךְ־אֲזַבַּח זֶבַח תּוֹדָה,
וּבִשְׁם יְהוָה אֶקְרָא. נִדְרֵי לַיהוָה אֲשַׁלֵּם, נִגְדָה־נָּא לְכָל־עַמּוֹ.
בַּחֲצֵרוֹת בֵּית יְהוָה בְּתוֹכְכִי יְרוּשָׁלַם, הִלְלוּ־יָהּ.

הִלְלוּ אֶת־יְהוָה כָּל־גּוֹיִם, שִׁבְחוּהוּ כָל־הָאֲמִים. כִּי גִבֹר עָלֵינוּ
חֲסִדּוֹ וְאַמֶּת־יְהוָה לְעוֹלָם, הִלְלוּ־יָהּ.

חזן: הודו ליהוה כי טוב, כי לעולם חסדו.

קהל: הודו ליהוה כי טוב, כי לעולם חסדו.

חזן: יאמרו נא ישראל, כי לעולם חסדו.

קהל: הודו ליהוה כי טוב, כי לעולם חסדו.

חזן: יאמרו נא בית־אֶהֱרֹן, כי לעולם חסדו.

קהל: הודו ליהוה כי טוב, כי לעולם חסדו.

חזן: יאמרו נא יִרְאֵי יְהוָה, כי לעולם חסדו.

קהל: הודו ליהוה כי טוב, כי לעולם חסדו.

O God, if I am your servant, then I am as the son of your maidservant, the one whom You released from bondage. This means that the generation ready for redemption now realizes that, whatever abilities or chastity it possesses for the call to this new future, it owes to the generations of the past who faithfully persevered in their service of God as "His maidservant" through trial and tribulation and who became the true mother of the new generation of the future by passing on to their descendants all that is noble and true. The whole Jewish past is אמתך and I am אמתך בן.

אֲדֹנֵי שְׁפָתַי תִּפְתָּח וּפִי יִגִּיד תְּהִלָּתְךָ.

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאַלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ. אֱלֹהֵי אֲבֹתֵינוּ אֱלֹהֵי יִצְחָק
וְאַלֹהֵי יַעֲקֹב, הָאֵל הַגָּדֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא אֵל עֶלְיוֹן גּוֹמֵל חֲסָדִים טוֹבִים
וְקָנָה הַכֹּל וְזוֹכֵר חֲסָדֵי אֲבוֹת וּמַבְיֵא גּוֹאֵל לְבָנָיו בְּנֵיהֶם לְמַעַן שְׁמוֹ
בְּאַהֲבָה. מֶלֶךְ עוֹזֵר וּמוֹשִׁיעַ וּמַגֵּן. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה מְגֵן אֲבֹתֵינוּ.

מִסֹּד חֲכָמִים וְנְבוֹנִים
וּמִלְּמֹד דַּעַת מְבִינִים
אֶפְתָּחָה פִּי בְּשִׁיר וִרְנָנִים
לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל פְּנֵי שׁוֹכֵן מַעֲוָנִים.

פיוט א: מגן. ע"ס א"ב.

אֵז מֵאֵז זְמוֹת בְּכָל פֶּעַל
בְּמִסְפָּר בְּמִשְׁקָל כָּל לֶךְ לְהַעֲלֵ
גִדְתָּ בֶּכֶן לְמִשְׁוֵי מִמִּי שָׁעַל
דַּעַת מִפְקָד יָפִי פַעֲמֵי נָעַל.

הַעֲלֵ הַמִּירוֹ כְּבוֹד רַע בְּבָעַל
וְ"זֶה" לֹא זֶה פָּצַחוּ בְּמַעַל
זָנְחוּ בַחֲרוֹן אַף וְנִגְנַף וְנָעַל
חַל בַּעֲדָם חָבַר וְהִצָּרִי תַעֲלֵ.

טָרַח מִשְׁאָם הִגִּד לוֹ שְׂאֵת
יִשְׂרָם לְהַלִּיץ תְּלוּי רֹאשׁ לְשֵׂאֵת

מסוד – The Chazzon recites these lines before the beginning of every *Kedushta*, which serve as an introduction to the recital of praise of God.

אז מאז – This first *piyut* says that God had determined the creation of every being before He created the world. It then continues that the *mitzvah* of giving the half-*shekel* serves to atone for the sin of the golden calf.

לְמִי נָדָה חֲטָאת הָוָא: וְכַבֵּס הָאֶסָף אֶת־אֶפֶר הַפָּרָה אֶת־
בְּגָדָיו וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב וְהִיָּתָה לְבִנֵי יִשְׂרָאֵל וּלְגֵר הַגֵּר
בְּתוֹכָם לְחֻקַּת עוֹלָם: הִנֵּנִי בְּמַת לְכָל־נֶפֶשׁ אָדָם וְטָמֵא
שִׁבְעַת יָמִים: הָוָא יִתְחַטֵּא־בּוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי
יִטְהַר וְאִם־לֹא יִתְחַטֵּא בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי לֹא
יִטְהַר: כָּל־הַנִּגָּע בְּמַת בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם אֲשֶׁר־יָמוּת וְלֹא יִתְחַטֵּא
אֶת־מִשְׁכַּן יְהוָה טָמֵא וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִיִּשְׂרָאֵל כִּי מִי
נָדָה לֹא־זָרַק עָלָיו טָמֵא יִהְיֶה עוֹד טָמֵאתוֹ בּוֹ: זֹאת הַתּוֹרָה
אָדָם כִּי־יָמוּת בְּאֹהֶל כָּל־הַבָּא אֶל־הָאֹהֶל וְכָל־אֲשֶׁר בְּאֹהֶל
יִטָּמֵא שִׁבְעַת יָמִים: וְכָל כְּלִי כֶּלִי פְתוּחַ אֲשֶׁר אֵין־צֶמֶד פְּתִיל
עָלָיו טָמֵא הָוָא: וְכָל אֲשֶׁר־יִגַּע עַל־פָּנָי הַשָּׂדֶה בְּחִל־לִחְרָב
אוֹ בְּמַת אוֹ־בַעֲצָם אָדָם אוֹ בַּקֶּבֶר יִטָּמֵא שִׁבְעַת יָמִים: וְלִקְחוּ
לְטָמֵא מִעֵפֶר שְׂרָפַת הַחֲטָאת וְנָתַן עָלָיו מִיָּם חַיִּים אֶל־כְּלִי:
וְלָקַח אֶזּוֹב וְטָבַל בְּמִיָּם אִישׁ טָהוֹר וְהִזָּה עַל־הָאֹהֶל וְעַל־
כָּל־הַכֵּלִים וְעַל־הַנֶּפֶשׁוֹת אֲשֶׁר הָיוּ־שָׁם וְעַל־הַנִּגָּע בַּעֲצָם אוֹ

רש"י

למי נדה. למי הזיה כמו וידו אצן צי (איכה ג). לידות את קרנות הגוים (זכריה ג) לשון זריקה.
חטאת הוא. לשון חטוי כפשוטו. ולפי הלכותיו, קראה הכחז חטאת לומר שהיא כקדשים
להאסר בהנאה. הוא יתחטא זו. נאפר הפרה (ס"א זה). צמת צנפס.
ואזיה מת של נפש האדם להוציא נפש צהמה שאין טומאתה נריכה הזאה.
דבר אחר, צנפס זו רביעית דם (חולין עב). את משכן ה' טמא. אם נכנס לעזרה
אפילו בטבילה בלא הזאת שלישי ושביעי. עוד טמאתו זו. אף על פי שטבל.
כל הצא אל האהל. צעוד שהמת צחוכו. וכל כלי פתוח. בכלי חרס הכחז מדבר,
שאינו מקבל טומאה מגבו אלא מחוכו, לפיכך אם אין מגופת צמידתו פתולה עליו יפה
בחבור טמא הוא, הא אם יש צמיד פתיל עליו טהור (ספרי). פתיל. לשון מחובר בלשון עברי
וכן נפתולי אלהים נפתלי (בראשית ל) נחצרתי עם אחותי. על פני השדה. רבותינו
דרשו לרבות גולל ודופק. ופשוטו, על פני השדה, שאין שם אהל, מטמא המת שם צגיעה.

יַעֲזֵז מִחֶרֶף לְנוֹפֵף אוֹוֵי הוֹבֶשֶׁת פִּנְרִיו בְּלִילָה. סנחריז
 פָּרַע בֶּל וּמִצְבּוֹ בְּאִשּׁוֹן לִילָה.
 לְאִישׁ חֲמֻדוֹת נִגְלָה רָז חֲזוֹת לִילָה. דניאל
 וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה.
 מִשְׁתַּכֵּר בְּכָלִי קָדַשׁ נִהְרַג בּוֹ בְּלִילָה. זלשאר
 נוֹשֵׁעַ מִבּוֹר אֲרִיּוֹת פּוֹתֵר בְּעִתּוֹתֵי לִילָה.
 שְׂנֵאָה נָטַר אֲנִי וְכָתֵב סִפָּרִים בְּלִילָה. המן
 וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה.
 עוֹרֶרֶת נִצְחָה עָלָיו בְּגִדֵּי שֵׁנָה לִילָה.
 פּוֹרָה תִּדְרֹךְ לְשֹׁמֵר מָה מְלִילָה. אדום לעמיד לזא
 צָרַח כְּשֹׁמֵר וְשָׁח: אֶתָּה בָּקֵר וְגַם לִילָה.
 וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה.
 קָרַב יוֹם אֲשֶׁר הוּא לֹא יוֹם וְלֹא לִילָה.
 רֵם הוֹדַע כִּי לֵךְ יוֹם אֵף לֵךְ לִילָה.
 שְׁמֵרִים תִּפְקֹד לְעִירְךָ כָּל-הַיּוֹם וְכָל-הַלַּיְלָה.
 תֵּאִיר כְּאוֹר יוֹם חֲשֶׁכֶת לִילָה.
 וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה.

Some communities – but not KAJ – continue immediately with קדושה (p. 483).
 They will instead recite this following *piyut* in Musof (before במנוחתינו (או"א רצה במנוחתינו).

סדר הלכות. ע"ס א"ב כפול.
 אֲדִיר דֵּר מְתוּחִים / בְּחֶסֶד כָּל מְלָחִים
 אֲנִי אֲנֻכָּת אֲנִיחִים / וְהוֹצִיאָם מִבֵּין תְּחוּחִים.
 אֲזִי בְּרַב חֲמֻלָּתוֹ / רַד מִמַּעוֹן דִּירָתוֹ
 וּפָרָה מִפֶּרֶךְ אֵימָתוֹ / וְכֻנֵּם תִּכְּלֵל נִחְלָתוֹ.

אֲדִיר דֵּר – This *piyut* is not part of this *Kerovo*, but rather it is an anonymous *piyut* of unknown origin. Indeed, some Western Ashkenazic communities recite it in Musof (before במנוחתינו (או"א רצה במנוחתינו) and in the Greek Romaniote rite it was recited as a *Yotzer*. It discusses many *halochos* of preparing for Pesach and is cited by Tosafos in *Zevochim* 95b.

<p>עַל־הָרָאשׁוֹנִים עַל־הָאֲחֵרֹנִים דְּבַר טוֹב וְקִיָּם לְעוֹלָם וָעֶד. אִמֶּת וְאַמוּנָה חֶק וְלֹא יַעֲבֹר. אִמֶּת שְׂאֵתָהּ הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ. מִלְּכֵנוּ מֶלֶךְ אֲבוֹתֵינוּ. גּוֹאֲלֵנוּ גּוֹאֵל אֲבוֹתֵינוּ, יוֹצֵרֵנוּ צוּר יִשְׁוּעֵתָנוּ, פּוֹדֵנוּ וּמַצִּילֵנוּ מִעוֹלָם שְׁמֶךָ, אֵין אֱלֹהִים זולָתְךָ.</p>	<p>אֵתָהּ הוּא מִלְּכֵנוּ; מֶלֶךְ אֲבוֹתֵינוּ אֵתָהּ. לְמַעַן שְׁמֶךָ מִהֵר לְגַאֲלָנוּ כְּאֲשֶׁר נֶאֱלָתָ¹ אֶת־אֲבוֹתֵינוּ. אִמֶּת מִעוֹלָם שְׁמֶךָ הַגָּדוֹל עֲלֵינוּ נִקְרָא בְּאַהֲבָה אֵין אֱלֹהִים זולָתְךָ.</p>
---	--

זולת. ע"ס א"ב ובסוף חתום בנימין.

אֱלֹהִים אֵל־דָּמִי לָךְ אֵל־תִּשְׁקֹט וְתַחֲרֹשׁ
 בְּעֵד גְּנוּה הִיכָלְךָ כִּי נִהְרָס וְנִחָרֵשׁ
 גּוֹיִם יִרְשׁוּהוּ כִּבְּן רֵאשִׁי לִירֵשׁ
 דָּם עֲבָדֶיךָ שְׂפָכוּ וְדָרוּשׁ לֹא נִדְרֵשׁ.

אֱלֹהִים אֵל דָּמִי ❶ – This *piyut* is signed Binyomin, usually assumed to be Binyomin ben Zerach, who probably lived in southern Italy in the eleventh century. He also wrote, among other things, the *Yotzer* and *Zulas* that we recited on *Shabbos HaGodol*, and the *Lecho Eilim piyut* of *Rosh Chodesh*. We complain to God that the non-Jews are terrible to us: they have killed us and destroyed the *Beis HaMikdash*.

(While we are fortunate to live in peace with many of our neighbors and are certainly not referring to them, there still exist today many non-Jews in other lands who openly profess their hatred.)

We conclude that we can't bear this exile for any longer, and therefore beseech God to redeem us, build the *Beis HaMikdash*, and to completely restore the Temple service. This fits directly into the context of this *berocho*, whose main theme is redemption.

Even though we recite this *piyut* in *Iyot* to commemorate the Crusades, Binyomin ben Zerach lived before the Crusades, so he must have written about decrees against the Jewish people in general.

¹ כְּנֶאֱלָתָּה follows Heidenheim and Baer. Older texts read כְּאֲשֶׁר נֶאֱלָתָּה.

The following prayers are *Yizkor*, in memory of various deceased people. (Unlike in Eastern European communities where *Yizkor* was traditionally recited on certain days of Yom Tov, in Southern Germany it was recited specifically on the Shabbosos before Shovuos and Tish'o B'Av.)

1. In memory of the rabbis of Europe and our relatives there (over a thousand years of Jewish life).

אל מָלֵא רַחֲמִים / שׁוֹכֵן בְּמְרוֹמִים
הַמַּצֵּא מְנוּחָה נְכוֹנָה / עַל כְּנָפֵי הַשְּׂכִינָה
בְּמַעְלֹת קְדוּשִׁים וּטְהוּרִים / כְּזֹהֵר הָרָקִיעַ מִזְהִירִים
אֶת־נַשְׁמוֹת מוֹרְיָנוּ וְרַבֵּינוּ הַנְּאֻנִּים וְהַצַּדִּיקִים
בְּאַרְצוֹת אֵיירֹפָא, וְאֶת־נַשְׁמוֹת כָּל־קְרוֹבֵינוּ וְאַחֵינוּ
שֶׁהָלְכוּ לְעוֹלָמָם, בְּגֵן עֵדֶן תְּהִיָּה מְנוּחָתָם
וּבַעַל הָרַחֲמִים / יִסְתִּירֵם בְּסֶתֶר כְּנָפָיו לְעוֹלָמִים
וְיִצְרָר בְּצִרּוֹר הַחַיִּים אֶת־נַשְׁמָתָם / יְהוּה הוּא נִחְלָתָם
וְיִגְוִחוּ עַל־מִשְׁכָּבָם בְּשָׁלוֹם
וְנֹאמַר: אָמֵן.

2. In memory of the victims of the Holocaust of the 1930s-1940s, including a list of many of the occupied countries.

אל מָלֵא רַחֲמִים / דִּין אֱלֹמֶנוֹת וְאָבִי יְתוּמִים
אל נָא תַחֲשֶׂה וְתִתְאַפֵּק לְדַם יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּשְׁפָּךְ כְּמִים
תֵּן מְנוּחָה נְכוֹנָה / עַל כְּנָפֵי הַשְּׂכִינָה
בְּמַעְלֹת קְדוּשִׁים וּטְהוּרִים / כְּזֹהֵר הָרָקִיעַ מִזְהִירִים
אֶת־נַשְׁמוֹתֵיהֶם שֶׁל יוֹתֵר מִשְׁשָׁה אֲלָפֵי אֲלָפִים
יִשְׂרָאֵל, אֲנָשִׁים וְנָשִׁים יְלָדִים וְיְלָדוֹת, שֶׁנִּהְרְגוּ
וְשֶׁנִּשְׁחָטוּ וְשֶׁנִּשְׂרְפוּ וְשֶׁנִּשְׁטָבְעוּ וְשֶׁנִּחְנְקוּ וְשֶׁנִּקְבְּרוּ
חַיִּים

החזון לבדו אומר: נַעֲרִיצָךְ וְנִקְדִּישְׁךָ כְּסֹד שְׁיֵחַ שְׂרָפִי קָדֵשׁ. הַמִּקְדָּשִׁים שָׁמַךְ בְּקָדְשׁ, כְּכַתוּב עַל־יַד נְבִיאָךְ: וְקָרָא זֶה אֱלֹהֵי זֶה וְאָמַר:

קהל: קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ יְהוָה צְבָאוֹת מְלֹא כָל־הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ.

קהל ואח"כ חזן: כְּבוֹדוֹ מְלֹא עוֹלָם. מְשַׁרְתּוֹ שׂוֹאֲלִים זֶה לָזֶה אֵיזָה מְקוֹם כְּבוֹדוֹ. לְעֻמָּתָם בְּרוּךְ יֵאמְרוּ:

קהל: בְּרוּךְ כְּבוֹד יְהוָה מִמְּקוֹמוֹ.

קהל ואח"כ חזן: מִמְּקוֹמוֹ הוּא יָפֵן בְּרַחֲמִים וַיַּחֵן עִם הַמִּנְחָדִים שְׁמוֹ עָרַב וַבִּקֵּר בְּכָל־יּוֹם תְּמִיד. פַּעַמִּים בְּאַהֲבָה שָׁמַע אוֹמְרִים:

קהל: שָׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יְהוָה אֶחָד.

קהל ואח"כ חזן: אֶחָד¹ הוּא אֱלֹהֵינוּ הוּא אָבִינוּ הוּא מְלַכְנוּ הוּא מוֹשִׁיעֵנוּ. וְהוּא יִשְׁמִיעֵנוּ בְּרַחֲמָיו שְׁנִית לְעֵינֵי כָל־חַי: לְהוֹיֹת לָכֶם לֵאלֹהִים.

קהל ואח"כ חזן: אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם.

אֱלֹהֵיכֶם יִזְרִיחַ שְׁמֹשׁוֹ שְׁבַע־תִּים בְּגִבּוֹרָתוֹ

תִּהְיֶה בְּהִתְחַדְּשׁוֹ כְּשֶׁשֶׁמֶשׁ זִרְיָחַתוֹ

וְהִתְחַדַּשׁ בְּהִתְקַדְּשׁוֹ לְחֹדֶשׁ כְּפָרָתוֹ

יָת תִּיּוֹם לְשֶׁמֶשׁוֹ תִּזְוֹת קֹדֶשֶׁת שְׁכִינָתוֹ

מִדִּי־חֹדֶשׁ בְּחֹדֶשׁוֹ וּמִדֵּי שָׁבַת בְּשַׁבָּתוֹ.

חזן: וּבְדַבְּרֵי קֹדֶשְׁךָ כְּכַתוּב לֵאמֹר:

קהל: יִמְלֹךְ יְהוָה לְעוֹלָם אֱלֹהֵיךָ צִיּוֹן לְדֹר וָדֹר תִּלְלוּ־יָהּ.

והחזן ממשיך לבדו: לְדֹר וָדֹר נִגִּיד נִדְלָךְ וּלְנֶצַח נִצָּחִים

קֹדֶשְׁתֶּךָ נִקְדִּישׁ. וְשִׁבְחֶךָ אֱלֹהֵינוּ מִפִּינוּ לֹא־יִמוּשׁ לְעוֹלָם וָעֶד. כִּי

אֵל מְלֹךְ נָדוּל וְקָדוֹשׁ אֲתָת. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה הָאֵל הַקָּדוֹשׁ.

The Western Ashkenazic rite recites this *piyut*, signed חזק יהודה, whenever *Rosh Chodesh* falls on Shabbos. We pray for the ultimate redemption, at which point the moon will no longer be small, but will rather be large and bright like the sun. We also pray that this *Rosh Chodesh* should serve as an atonement for our sins.

1 See footnote 1 on p. 56.

בְּרַכְתְּךָ תִּנָּה לַחֲבִיבִים בָּנִים
בְּתַתְּךָ לִי גְלוּת מִיָּם יְשׁוּעָה מִמַּעַיִנִים —
בְּשִׁמְחָה שְׁלֵמָה יִשְׂמְחוּ יוֹנִיד בְּחַתּוּנִים
דְּשָׁנִים וְרַעֲנָנִים. (תהלים צב:טו)

וְרַעֲנָנִים כְּשֵׁתְלִי זִיתִּים וּלְאַרְצָם יָקוּוּ
וְאוֹיְבֶיךָ חָרַב יַחֲרִבוּ —
וְעַד לְבָנֶיךָ וְיַעֲדוּ בְּאֵיִם וַיַּחֲוּ
כָּל־הַגּוֹיִם כְּאֵין נִגְדּוּ מֵאַפָּס וְתָהוּ נִחָשְׁבוּ. (ישעיה מ:יז)

נִחָשְׁבוּ כַּבְּהֶמָה נִטְמוּ בְּעֵינֶיכֶם
נִתּוּנִים תַּחַת כַּפּוֹת רַגְלֵיכֶם —
נִטְוִלִי בְּקֶסַע עֲבוּר אַתֶּם וּבְנֵיכֶם
וְלִקְחֹתִי אֶתְכֶם מִן הַגּוֹיִם וְקִבַּצְתִּי אֶתְכֶם. (יחזקאל לו:כד)

אֶתְכֶם לְבַבְכֶם אֲמוֹל מַעַרְלַתְכֶם
אֶת־רוּחִי אֶתֶּן בְּקֶרְבְּכֶם —
אֲכֹל וְשָׂבֹעַ וְהִלַּלְתֶּם עַל אֲרָצְכֶם
אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה לָכֶם. (שמות טו:טו)

כְּפָתוּב: וְאָכַלְתָּ וְשָׂבַעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עַל־הָאָרֶץ
הַטֹּבָה אֲשֶׁר נָתַן לָךְ. (דברים ח:י)

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה עַל־הָאָרֶץ וְעַל־הַמְּזֻזָּן.

רַחֵם יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עַל־יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ וְעַל־יְרוּשָׁלַם עִירְךָ
וְעַל־צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדְךָ וְעַל־מְלָכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֶךָ וְעַל־
הַבַּיִת הַגָּדוֹל וְהַקְּדוֹשׁ שֶׁנִּקְרָא שִׁמְךָ עָלָיו. אֱלֹהֵינוּ אָבִינוּ.

אֶת-אֶסְתֵּר
 גַּל מִמַּסְתִּיר לְגֹאֵל
 גֹּי כְנוּאֵשׁ מִלְּהִנָּאֵל
 גּוֹזֵר אִם אֵין לְאִישׁ גֹּאֵל
 גָּלַף מִיִּשְׁפָּה תְבֻנִית הַגֹּאֵל
 גֵּשׁ כְּאֵחַ לְצָרָה לְצַחֲצַח הַגֹּאֵל
 עִיר וְקִדִּישׁ לְתַקְדִּישׁ אָאֵל.
 בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה הָאֵל הַקָּדוֹשׁ.

חזן:

מִלְפָּנֶי

אַתָּה חוֹנֵן לְאָדָם דַּעַת, וּמַלְמֵד לְאִגּוּשׁ בִּינָה. חֲנֻנִי מֵאַתָּה בִּינָה דַּעַת
 וְהַשְׁכֵּל.

מַכְל-
 דִּוְרוּ בֶן לְהַתְבֻּנֵן
 דַּעַת מֵאִי-זֶה חֲטָא צָג צָר שׁוֹנֵן
 דְּבִרְתָּ אָב כְּזֹכֵר אוֹיֵן
 דִּלְתִּי צוּר כְּנִסָּה דְּפֶק וְחֵין
 דִּנְגְלִים לְשִׁלְשׁ תַּעֲן וּלְחֵין
 זַעֲקָם בֶּן דַּעַת חוֹנֵן.
 בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה חוֹנֵן הַדַּעַת.

חזן:

הַמֶּלֶךְ

הַשִּׁיבֵנו אֲבִינוּ לְתוֹרָתְךָ, וְקַרְבָּנוּ מִלְּכָנוּ לְעִבּוּדְךָ, וְהַחֲזִירֵנוּ בְּתַשׁוּבָה
 שְׁלָמָה לְפָנֶיךָ.

God took Esther out of hiding so that she could redeem the Jewish people; since there was no other redeemer, God appointed one from the tribe of Binyomin. Mordechai brought about the redemption in order to sanctify God's name.

Mordechai tried to understand why the Jewish people were deserving of such a punishment, and a three day fast was declared to cry out before God.

מזל אייר שור

רֵץ שְׁנֵי כְּאֶמֶן / וּבִירוֹ זְכוּת מֶן
וְרֵץ אֶל-שׁוֹר מְזֻמֵּן / וַיִּתְּלוּ אֶת-הֶמֶן.

מזל סיון תאומים

שְׁלִישֵׁי שָׁמֶר / מִתֵּן דָּת בְּמִשְׁמֹר
וּכְתָאוּמֵי תִמָּר / הִדָּס וּמָר תִּמָּר.

מזל תמוז סרטן

תִּמְוִז חֵן לְשָׁמַיִם / בְּלִי קוֹם צָרָה פַּעַמַּיִם
וְסִרְטָן גָּדַל בְּמַיִם / הָעִיר צָדֵק מְשׁוּי מַמָּיִם.

חתום ראשי החרוזים אלעזר בירבי קליר.

מזל אב אריה

אֶמֶל וְרִבְדָּ / חֲמִישִׁי כְּהִנְבֵּד
דִּי בִי סוּבְדָּ / אַרְיָה מְסֻבְדָּ.

מזל אלול בתולה

לְעִשׂוֹר בְּהִמָּה / שְׁשִׁי הִמָּה
וּמִבְתוּלָה הוֹמָה / שְׁכָדָה חִמָּה.

עֲלָצוּ עֲלוֹת בְּסָגֵל / רָע וְכַפּוֹר וְרָגֵל
וְנוֹסַף מְנוּחַ רָגֵל / לְמַרְבְּעֵי דָגֵל.

מזל תשרי מאזניים

זְכוּת סָר מִרַע / בְּמֵאזְנֵי צָדֵק הִכְרַע
וְהִזְכָּר לְהַפְרַע / מִהֶמֶן הָרַע.

רְאָה בְּיָרַח בּוֹל / כִּי בּוֹ רָד מִבּוֹל
וְלֹא יָדַע כִּי קֵץ זְבוּל / בָּאָבוּ סְבוּל.

מזל מרחשון עקרב

בּוֹ תָר לְקָרֵב / לְעוֹרֵר בְּיוֹם קָרֵב
וַיּוֹשֵׁב עַל-עֶקְרֵב / עֶקְצוֹ כְּעֶקְרֵב.

יְסוֹד הַיִּכָּל קִדְשׁ / חֲנוּךְ מְנוֹרַת קִדְשׁ
תְּשִׁיעֵי הַחֹדֶשׁ / הַזְכָּר לְאַנְשֵׁי קִדְשׁ.

מזל כסלו קשת

רָע פָּרַשׁ רִשְׁתּוֹ / וְנִהְיָתָה לְבִשְׁתּוֹ
כִּי בְּאִיתָן קִשְׁתּוֹ / נִשְׁבָּרָה קִשְׁיוֹתּוֹ.

The *piyutim* for *Shabbos Nissu'in* were recited in early Ashkenaz, as mentioned by *Maharil* (Hilchos Nissu'in 9). They appear in all early printings of the *piyutim*, and they are found in *machzorim* printed as late as 1823. However, they are not found in Baer's *Avodas Yisroel Siddur* (except the *Eloheichem*), and they are also not recited in KAJ. Nevertheless, we have printed them here for the interest of the reader, and also for communities which may still recite them. (From the *Maharil* and most early sources, it appears that these *piyutim* were recited on the *Shabbos* immediately following the wedding; however, there is some evidence that in later centuries, they were recited on a *Shabbos Aufruf*, immediately preceding the wedding.)

חזון: יחדו בשיר מעלות על אור נגזרים
עמי במקהלות ברכו אלהים
ישאו בני אל חי אל אל ברכה
שמם לאור נתן. ברא חשכה
חמל ברוב חסדיו נפש פרוכה
יאמרו עלי ככה: ברוך אלהים
עמי. במקהלות ברכו אלהים.

קהל: יתברך וישתבח ויתפאר ויתרומם
ויתנשא שמו של מלך מלכי המלכים
הקדוש ברוך הוא שהוא ראשון והוא
אחרון ומבלעדיו אין אלהים. סלו לרכב
בערבות בנה שמו ועליו לפגיו. ושמו
מרום על כל ברכה ותהלה. ברוך שם
כבוד מלכותו לעולם ועד. יהי שם יהוה
מברך מעתה ועד עולם.

חזון: ברכו את יהוה
המברך.

קהל: ברוך יהוה המברך לעולם ועד.

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם יוצר אור ובורא חשך
עשה שלום ובורא את הכל.
אור עולם באוצר חיים / אורת מאפל אמר ניהי.

⚠ This *piyut*, called a “*Reshus for Borachu*”, is recited immediately before *Borachu*, something very unusual in Ashkenaz, although fairly common in other rites. We describe that, with song and praise, the Jewish people are about to bless God with the recitation of *Borachu*.

– אור עולם – Minhag Ashkenaz adds this line whenever we recite a *Yotzer-piyut* — as is the case this *Shabbos*.